

Tulevaisuuskaatsaus: Kohti tulevaisuuskestävää vapaaehtoistoimintaa

Johdanto: Vapaaehtoistoiminta, joka inspiroi, kannattelee ja vie eteenpäin tulevaisuudessakin

Sinulla on käsissäsi Kohti tulevaa -hankkeen ensimmäinen Tulevaisuuskatseaus-julkaisu. Julkaisu on koostettu ja toimitettu hankkeen tulevaisuusverkoston ensimmäisen toimintavuoden aikana syntyneen tiedon pohjalta.

Vapaaehtoistoiminta on aina ollut sekä perinteitä vaalivaa että tulevaisuuteen kurottavaa toimintaa.

Tarjotakseen tulevaisuudessa mielekästä ja eteenpäin vievää toimintaa, vapaaehtoistoimijoiden on tunnistettava riittävän ajoissa alta murtuvat tavat, toimintamallit ja tavoitteet, jotka ovat ennen toimineet ja palvelleet hyvin, mutta eivät enää välttämättä ole käyttökelpoisia.

Tätä julkaisua varten tulevaisuusverkosto on hakenut yhteisellä työskentelyllään näkemystä siihen, miten maailma on muuttumassa ja miten muutokset vaikuttavat vapaaehtoistoimintaan. Ymmärrystä

muutoksista on kartoitettu niin dialektisesti, haastatteluun kuin lukuisiin eri työpajoihin erilaisten järjestö- ja vapaaehtoistoimijoiden kanssa. Ilmiöiden vaikutusten ymmärtämisen rinnalla on kuljetettu Kohti tulevaa -hankkeen verkoston tunnistamia toiveita ja tarpeita tulevaisuudelle.

Vapaaehtoistoiminnan uusiutuminen edellyttää uutta osaamista, rohkeutta ja tahtoa tehdä kokeiluja. Miten toimia pitkäjänteisesti osana kestävyysmurrosta ja myötävaikuttaa kestävyyskriisin ratkaisuihin?

Mitä sanoja käyttää kuvaamaan toimintaa järjestö- ja vapaaehtoisuuskentällä ja miten määritellä toimin-

taa niin, että se lunastaa vapaaehtoisille annetut lupaukset? Miten hyödyntää dataa, analytiikkaa ja tekoälyä tavoilla, jotka mahdollistavat ihmisen roolin toiminnassa niin, että lisäarvo on suurin?

Muutosten keskellä vapaaehtoisuustoimijoiden on osattava säilyttää kontakti ihmisiin. Miten toimia, auttaa ja vaikuttaa niin, että kaikkien kulkeminen elämässä on vähän helpompaa? Miten tunnistaa tarpeita oikea-aikaisesti ja lisätä luottamusta yhteisen hyvän rakentamiseen?

Vapaaehtoisuuskentällä on paljon ennaltaehkäisyyn potentiaalia.

Kentän toimijat ovat alati hyvin-

voinnin rakentumisen eturintamassa. He toimivat muutosten tuntosarvina.

Tämä tarkoittaa, että he voivat myös tarttua kehityskulkuihin toiminnallaan ja vaikuttaa tietoa jakamalla.

Mari Tähjä
tulevaisuusmuotoilija

Anyara G. Wise
viestintäkoordinaattori

Verkoston kuvausta nykytilasta

Kohti tulevaa -hankkeen verkostossa järjestö- ja vapaaehtoistoimijoiden halu muuttua ja tehdä muutosta on suuri.

Toimijoiden kesken vallitsee näkemys siitä, että kenttä voisi tehdä enemmän ja paremmin, jos vain yhteinen suunta ja edellytykset toiminnalle varmistetaan. Tarve vahvemmin verkottuneelle yhteistyömuodoille on kasvussa, samoin toive siitä, että saman aiheen parissa työskentelevät saisivat toisistaan tukea ja inspiraatiota kilpailun ja omien vastualueiden puolistamisen sijaan.

Tahto tehdä hyvää yhteiskunnan hyvinvoinnin

lisäämiseksi on kentällä edelleen vahva.

Toimijat jakavat toiveen siitä, että toiminnassa voisi keskittyä ennakoivaan ja ehkäisevään toimintaan yhä vahvemmin.

Ne vapaaehtoiset, jotka auttavat kriisien ja hädän keskellä, ovat erittäin kuormittuneita. Yhteistyö ammattilaisten ja vapaaehtoisten välillä ei vaikeiden tilanteiden hoidossa ole aina mutkaton ja vastuiden rajat jättävät epäselvyyttä hallintaan ja mieleen.

Pelkkä vastuun kantaminen heikommassa asemassa olevia kohtaan ei enää kannattele kenttää ja tilanteissa vapaaehtoisten johtaminen kaipaa uusia sävyjä ja sanoja.

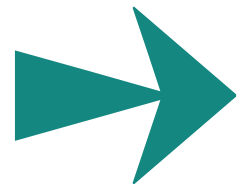
Verkostossa toimijat kantavat huolta ihmisten hyvinvoinnista, jaksamisesta ja kohtaamisten laadusta. Mieltä askarruttavat kysymykset siitä, miten pitää kaikki mukana toiminnassa, tarjoamalla aktiivisuutta ja osallisuutta eri asteilla ja millaisin keinoin luoda reilusti parempaa tulevaisuutta kaikille?

Seuraavaksi pääset lukemaan asioista, jotka Kohti tulevaa -hankkeen verkosto on tunnistanut tärkeiksi matkalla tulevaisuuteen.

Havainnot on tehty työkirjamuotoon, jotta jokainen voi pohtia niiden vaikutuksia ja mahdollisuuksia suhteessa omaan toimintaan sekä löytää oivalluksia elinvoimaisen vapaaehtoistoiminnan rakentamiseen.

Yhteiskunnan monimuotoistuminen luo jatkuvasti erilaisia tarpeita ja toiveita, joihin vastaaminen vaatii järjestö- ja vapaaehtoistoiminnalta uudenlaisia taitoja sekä kykyä yhteennivoa toimintaa pirstaloitumisesta huolimatta.

Verkosto tunnistaa, että parhaimmillaan vapaaehtoistoiminta lisää elämänlaatua tarjoamalla mielekästä ja motivoivaa osallisuutta elämän eri tilanteissa ja tapahtumissa – alusta loppuun.

Verkostojen johtaminen ja vapaan osallistumisen mahdollisuudet

1

Vahvasti verkottuneet muutostarpeet eivät tunnista järjestöjen ja toimialojen rajoja, vaan niihin vastaaminen vaatii kokonaisvaltaisempaa lähestymistapaa. Tämä edellyttää osaamista johtaa yhteistoimintaa yli erilaisten organisaatorajojen ja verkostojen.

Pitkään vallalla olleet johtamiskäsitykset ovat aikojen saatossa ohjanneet hahmottamaan haasteita ja asioita toisistaan irrallisina, mikä on lisännyt sekä erikoistumista että siiloutumista.

Nyt on aika tulla ulos siiloista ja rakentaa kokonaisvaltaisempaa ymmärrystä. Näin voimme toimia vaikuttavasti yhteisen hyvän eteen.

Myös uudenlaiset vapaaehtoistoiminnan muodot syntyvät yhdis-

telemällä ja lainaamalla osaamista, resursseja ja ratkaisuja yli toimialarajojen, myös sellaisten uusien toimijoiden kanssa, joita kentällä ei välttämättä ole vielä nähty.

Verkostoissa johtaminen onkin osaltaan vapauden johtamista. Vapaan osallistumisen johtamisen tehtävänä on mahdollistaa uuden toiminnan viriäminen erilaisten toimijoiden keskinäisessä vuorovaikutuksessa, yhteisten tavoitteiden äärellä. Nopeasti muuttuvassa ympä-

ristössä vapaaehtoistoiminta vaatii uudistumiskykyä tukevia kohtaamisia ja oppimisen muotoja. Tarvitaan uudenlaista johtamista, joka vahvistaa aktiivista toimijuutta ja yhteistä suuntaa toimijoiden kesken.

MITÄ AJATUKSIA TÄMÄ HERÄTTÄÄ?

MITEN VERKOSTOISSA TOIMIMISTA VOISI HELPOTTAA?

”Uudenlaiset vapaaehtoistoiminnan muodot syntyvät yhdistelemällä ja lainaamalla osaamista, resursseja ja ratkaisuja.”

Systeminen vapaaehtoisuus lisää vaikuttavuutta – taidot arjen ajattelussa muutosluottamuksen kasvattajana

2

Systeminen ajattelu auttaa ymmärtämään, miten arjen valinnat kytkeytyvät rakenteisiin ja yhteiskuntajärjestelmiin. Vapaaehtoistoiminnan vaikuttavuuden edellytyksenä on, että keskinäisriippuvuuksia tunnistetaan entistä paremmin.

Kompleksiset ongelmat eivät kun-
nioita toimialojen rajoja, eivätkä
perinteiset rakenteet kykene tarttu-
maan tehokkaasti toimeen niiden
ratkaisemiseksi. Sen sijaan ne
toimivat usein hidasteina:
ongelmat ovatkin seura-
usta toimintatavoista
ja järjestäytymisen
muodoista.

Järjestö- ja vapaa-
ehtoiskenttä voi
kehittää itseään
systemisyteen
suuntautuen, tai
vähintäänkin sen

hyödyt huomioiden, ja omia raken-
teita notkistaen.

Tasapainoa muutosta kaipaavan
kokonaisuuden sekä sen osien hah-
mottamisen välillä ei ole helppoa
löytää: kokonaisuus tuntuu liian
suurelta ratkaistavaksi ja
arjen teot liian pieniltä.

Systemiajattelu
avaa mahdollisuu-

den tunnistaa arjen tekojen merki-
tystä osana suurempaa kokonaisuut-
ta. Järjestö- ja vapaaehtoiskenttä
tarvitsee taitoa tunnistaa asioiden
väliset kytkökset sekä osaamista
aktivoida toimijuutta suurtenkin
muutosten ja kokonaisuuksien ää-
rellä. Yhteisön muutosluottamusta
vahvistaa taito ymmärtää kokonai-
suutta ja oman elämän kytkeytymis-
tä siihen.

Systeminen vapaaehtoisuus
on sitä, että tunnistamme yhdes-
sä toimijuuden ja vaikuttamisen
keinoja sen sijaan, että suistumme
epätoivoon ja merkityksettömyyteen
monimutkaisten ongelmien äärellä.

”Järjestö- ja vapaaehtoiskenttä tarvitsee taitoa tunnistaa asioiden väliset kytkökset sekä osaamista aktivoida toimijuutta suurtenkin muutosten ja kokonaisuuksien äärellä.”

MITÄ AJATUKSIA TÄMÄ HERÄTTÄÄ?

MIHIN KAIKKIIN ILMIÖIHIN TOIMINTANNE
ON KYTKEYTYNYT?

Katse uusiutumiseen – Järjestötoiminnan edunvalvonta on keskittynyt pitkään rahoitukseen

3

Keskittyminen rahoitukseen ja rahoitusmallien epävarmuuteen ovat vieneet järjestö- ja vapaaehtoistoimijoilta luottamusta, energiaa ja mahdollisuutta uusiutua.

Rahasta ja rahoituksesta puhumisesta on tullut järjestö- ja vapaaehtoistoimijoille ”turvapuhetta”, jolla on helppo vältellä tarvittavaa kriittistä keskustelua toiminnan muista muutostarpeista ja uusiutumisen muodoista.

Uudistumiskyky ei rakennu vain rahalla. Uusiutuminen edellyttää taitoa tunnistaa toiminnan muuttunut rooli ja tehtävä osana ympäröivää yhteiskuntaa sekä toiminnan tavoitteiden ja tarkoituksien kirkastamista. Vapaaehtoistoiminta tarvitsee nykyisiä rakenteita uudistavia innovatiivisia, jous-

tavia ja dynaamisia tapoja toimia yhteisten tavoitteiden eteen.

Rohkeus kyseenalaista totuttua ja taito muuntautua ovat myös vapaaehtoistoiminnan elinehto.

MITÄ AJATUKSIA TÄMÄ HERÄTTÄÄ?

MITKÄ RAHOITUKSESTA RIIPPUMATTOMAT AJATTELU- JA KÄYTTÄYTYMISMALLIT TUKEVAT JA TAKAISIVAT TOIMINNAN UUSIUTUMISTA?

”Uusiutuminen edellyttää taitoa tunnistaa toiminnan muuttunut rooli ja tehtävä osana ympäröivää yhteiskuntaa.”

Koettu epävarmuus rajoittaa tulevaisuuden visiointia

4

Järjestö- ja vapaaehtoistoimijat ajautuvat puolustamaan toiminnan arvokkuutta ja toimintamalleja silloinkin, kun ne eivät enää palvele muuttunutta maailmaa parhaalla mahdollisella tavalla.

Tilanteessa, jossa rahoitus on epävarmaa, toimimattomien mallien tunnistaminen ja tunnustaminen tuntuu uhkaavalta. Tämä kasvattaa houkutusta takertua olemassa oleviin rakenteisiin, heikentäen mielikuvitusta, luovuutta ja innovointia toiminnan kehittämisessä.

Jos järjestö- ja vapaaehtoistoimijoiden katse ei ylety pidemmälle tulevaisuuteen, unohtuu, että toiminnan vahvuudet ovat yhteiskunnallisessa visioinnissa, ennakkoivassa hyvinvoinnin rakentamisessa sekä systeemisten ongelmien ratkaisussa.

Järjestökentän onkin syvennyttävä pohtimaan, miten kasvattaa muutosten luottamusta. Kuinka kääntyä päättäväisesti visioimaan ja toimimaan epävarmuudesta huolimatta sekä päästää irti toimimattomaksi tunnistetuista rakenteista? Epävarmuuden vallitessa tarvitaan notkeutta toimintakyvyn kasvattamiseen.

MITÄ AJATUKSIA TÄMÄ HERÄTTÄÄ?

.....

.....

.....

.....

.....

MITEN KASVATTAA OMAN YHTEISÖN MUUTOSLUOTTAMUSTA?

.....

.....

.....

.....

.....

”Jos järjestö- ja vapaaehtoistoimijoiden katse ei ylety pidemmälle tulevaisuuteen, unohtuu, että toiminnan vahvuus on yhteiskunnallisessa visioinnissa.”

Vaikuttamista osaamisella – vapaaehtoistoimintaa muotoillaan uusiksi erilaisia taitoja hyödyntämällä

5

Vapaaehtoistoiminnan muodot alkavat monimuotoistua, kun kentällä annetaan vapaaehtoisille aidosti tilaa käyttää omaa osaamista tilanteissa, joissa sitä ei ennen ole hyödynnetty.

Vapaaehtoistoimintaa muotoillaan parhaiten antamalla ihmisten käyttää taitojaan ja osaamistaan itselle ja yhteisölle merkityksellisten aiheiden edistämiseen ja muuttamiseen. Samaan aikaan toiminnassa tulee ylläpitää yhdessä oppimista. Systeemitason ratkaisuja on mahdollista löytää, kun kyetään yhdessä poisoppimaan jotain vanhaa ja päästämään irti toiminnan muodoista, jotka ovat muutoksen esteinä.

Tämä luo pohjaa myös osaamisverkostojen rakentamiseen ja hyödyntämiseen, kun osaamista siirtää ja lainata. Näin systeemisen

muutoksen ja yhdessä rakenteisiin vaikuttaminen kulkee omaehtoisen toiminnan rinnalla.

MITÄ AJATUKSIA TÄMÄ HERÄTTÄÄ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

”Vapaaehtoistoimintaa muotoillaan parhaiten antamalla ihmisten käyttää taitojaan ja osaamistaan.”

Nuorempien sukupolvien osaaminen ja tarpeet voivat jäädä katveeseen nykyisistä vapaaehtoisuuden malleista

6

Vapaaehtoistoiminta, vapaaehtoistyö, talkoot, hyväntekeväisyys, aktivismi ja kansalaistoiminta. Vapaaehtoisuuteen liittyvät termit kantavat sisällään hyvin erilaisia vivahteita ja merkityksiä erilaisille kuulijoille.

Nuorten parissa vapaaehtoisuuden käsite voi naksua liitoksissaan. Moni nuori ei löydä itseään vapaaehtois-toimijana vaan vaikuttajana ja muutoksen mahdollistajana itselleen tärkeäksi kokemissa asioissa.

Nuorten sitoutuminen ja motivaatio vapaaehtoistoimintaan on kiinni siitä, kuinka hyödylliseksi he kokevat toiminnan itselleen ja kuinka arvokkaaksi he kokevat ajankäytön-sä suhteessa toiminnan tuloksiin.

Mikäli nuori saa kokemuksia vaikuttamisen mahdollisuuksista, voidaan saada aikaan kierre, joka aktivoi nuorta. Jos järjestö- ja vapaa-

ehtoistoiminta sen sijaan ei kuule nuorten mielipiteitä tai heidän toiminnallaan ei ole vaikutusta toimintamalleihin, kokemus passivoi.

Kestävän tulevaisuuden näkökulmasta on kriittistä ymmärtää, miten nuoret määrittelevät vaikuttamisen ja miten he haluavat vaikuttaa elinpiiriinsä, kansallisiin kysymyksiin sekä globaaleihin asioihin, ja miten heidän itsensä mielestä tulisi toimia.

Järjestö- ja vapaaehtoistoimijoiden on osattava arvostaa ja

hyödyntää nuorten osaamista ja taitoja, joiden kautta toiminnan muodot muuttavat muotoaan. Nuorten osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen voi myös helpottaa nuorta työelämässä pärjäämisessä sekä oman tulevaisuuden urapolun hahmottumisessa.

Perinteisten järjestö- ja vapaaehtoistoimijoiden huolipuhe toiminnan jatkuvuudesta on mahdollista muuttaa antamalla tilaa nuorten uusille yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja aktivismin muodoille nykytilasta kiinnipitämisen ja kontrolloinnin sijaan.

MITÄ AJATUKSIA TÄMÄ HERÄTTÄÄ?

MITEN OLETTE HYÖDYNTÄNEET NUORTEN OSAAMISTA TOIMINNASSANNE?

”Kestävän tulevaisuuden näkökulmasta on kriittistä ymmärtää, miten nuoret määrittelevät vaikuttamisen.”

Vapaaehtoistoiminnan kohtaamisten uudelleen muotoilut – aitous on myös digiä

7

Vapaaehtoistoiminnan voima on tulevaisuudessakin kohtaamisissa vain, jos ymmärrämme sen muutosta.

Muuttunut toimintaympäristö ja ihmisten moninaistuneet tarpeet haastavat kentän käsitystä siitä, millainen on aito, toimiva kohtaaminen ja millaista potentiaalia siihen kytketty. Vapaaehtoistoiminnan uusien muotojen kehittymistä voi jarruttaa ajattelu määritellä aito kohtaaminen vain fyysisenä ja juuri tietynlaisena lähikohtaamisena.

Digitaalisuus ja digiympäristö tarjoavat nykyisin paitsi palveluiden äärelle pääsemisen, myös hyvinvointia tukevia merkityksellisiä arjesta irtautumisen paikkoja, oman mielenkiinnon kohteiden parissa olemista sekä mahdollisuuden verkostoitua itselle tärkeiden viiteryhmien pariin.

Vapaaehtoistoiminnassa kohtaa-

mismuotoja ei siis ole tarpeen määritellä lähi- ja etätapaa-misiin joko tai -periaatteel-la, vaan sekä että. Molem-pia tarvitaan.

Digitaalisuuden kaut-ta avautuvat mahdol-lisuudet kannattaakin nähdä voimavarana. On syytä välttää arvottavaa puhetta siitä, millaiset kohtaamiset ovat oikeita tai tärkeitä, jottei vapaaehtois-toiminnasta poissuljeta uuden-laisia vaikuttamisen ja kohtaamisen muotoja. Erityisesti verkostojen ja ihmisten kohtaamisten kehittä-missä digiympäristön ja -ratkaisujen sekä datan hyödyntäminen ovat kriittisiä.

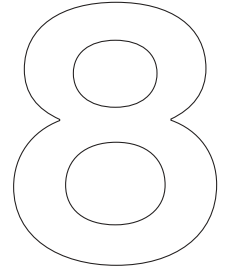

MITÄ AJATUKSIA TÄMÄ HERÄTTÄÄ?

MILLAISTA ARVOTTAVAA PUHETTA TUNNISTAT OMASSA YHTEISÖSSÄSI?

”On syytä välttää arvottavaa puhetta siitä, millaiset kohtaamiset ovat oikeita tai tärkeitä.”

Sitoutumattomuuden harha – pitkäjänteisyys toiminnan eteen voi olla tekoja, joita ei vielä tunnisteta

Sitoutumisen muutos vapaaehtoistoiminnassa on ollut ilmiö jo pitkään. Vapaaehtoistyöhön osallistuminen on vähentynyt menneen vuosikymmenen aikana.

Sama ilmiö toistuu monessa kyselyssä sekä tutkimuksessa: yhä suurempi osa vapaaehtoistoimijoista tai toimintaan hakeutuvista ei halua sitoutua pitkäaikaisesti. Sitoutumisen haasteisiin on esitetty pop-up-toimintaa sekä tehtävien aikajänteen tarkempaa määrittelyä.

Asian hahmottaminen ei kuitenkaan ole yksioikoista. Sitoutuminen voi kohdistua tehtävään, toimintaa järjestävään tahoon tai aihepiiriin. Vaikka jokainen kohteista tukee toisiaan,

sitoutumisen mittaaminen keskittyy toimintaa järjestävään tahoon.

Ilman sitoutumisen eri tasojen ja elementtien tarkastelua, kokonaisuuden hahmottaminen on vaikeaa.

Teot saman asian tai aihepiirin puolesta voivat jäädä näkymättömiin, koska ne toteutuvatkin kokonaan järjestörakenteen ulkopuolella.

Esimerkiksi nuoremmat sukupolvet toimivat sujuvasti läsnäkohtaamisten ja digitaalisen maail-

man välillä toiminnan edistämiseksi. Näin toiminta jatkuu aiheen parissa toisessa muodossa, vaikka yhteys alkuperäiseen järjestäjään katkeaisi.

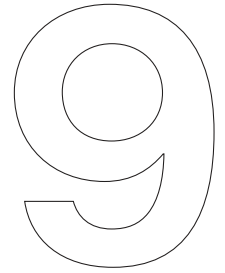
Jos toiminnat ja teot olisivat useammin tarkasteltavissa edistetävän aiheen mukaan, toiminnan omistajuuden sijaan, hahmottuisi selkeämpi kokonaiskuva sitoutuneisuudesta. Nämä uudenaikaiset vaikuttamistoiminnan ilmiöt ja digitaalisen toimintaympäristön muutokset tulisi nykyistä paremmin tunnistaa, jotta kentällä voidaan hahmottaa miten ihmiset kannattelevat eri konteksteissa itselleen merkityksellisiä vapaaehtoistoiminnan aiheita.

MITÄ AJATUKSIA TÄMÄ HERÄTTÄÄ?

”Teot saman asian tai aihepiirin puolesta voivat jäädä näkymättömiin, koska ne toteutuvatkin kokonaan järjestörakenteen ulkopuolella.”

Mukaan kutsuminen ja yhteiset tavoitteet auttavat vapaaehtoistoiminnan järjestämisessä

Järjestö- ja vapaaehtois kentän suurimpiin haasteisiin ja mahdollisuuksiin kuuluu monipuolinen ihmisten aktivointi osallistumiseen ja toimintaan.

Sitran Demokraattiset osallistumismahdollisuudet Suomessa -tutkimus toi syyskuussa 2022 ilmi, että 60 %:a suomalaisista ei ole pyydetty osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan.

Mukaan kutsumisen kasvattamisessa ja kehittämisessä on suurta potentiaalia.

Mukaan kutsumisen tavoilla ja laadulla on merkitystä, sillä ne määrittävät ensikohtaamisen onnistumisen mahdollisen toimijan kanssa. On tärkeää, että uuden osallistujan odotukset ja toiminnan todellisuus kohtaavat.

Toiminnan laajentaminen on mah-

dollista, kun mielikuvat ja sanoitus siitä, kenelle toiminta sopii eivät jämähdä, vaan elävät ajassa.

Vapaaehtoisia ei yleensä tarvitse sitouttaa, jos tuntee heidän motivaationsa ja on osaamista ylläpitää näitä ruokkivia arvoja ja vaikuttamisen mahdollisuuksia kirkkaina toiminnassa.

Vapaaehtoistoiminnan vahvuus punnitaan siinä, miten vapaaehtoiset pääsevät itse osallistumaan niiden ratkaisujen määrittelyyn, joilla tavoitteisiin ja päämääriin pyritään.

MITÄ AJATUKSIA TÄMÄ HERÄTTÄÄ?

MILLAISIN UUSIN TAVOIN VOITTE PUHUTELLA TAVOITTEISTANNE TAI TOIMINNASTANNE KIINNOSTUNEITA IHMISIÄ?

”Toiminnan laajentaminen on mahdollista, kun mielikuvat ja sanoitus siitä, kenelle toiminta sopii eivät jämähdä, vaan elävät ajassa.”

Vapaaehtoistoiminnan siirtyminen vaikeiden tilanteiden hoidosta ehkäisevän toiminnan kasvattamiseen

10

Kaikille avoimet ja jatkuvasti kehittyvät toimintatavat mahdollistavat vapaaehtoistoiminnan innovaatiot, joiden arvoa ei punnita vain vaikeissa tilanteissa, vaan ennakoivan ja ehkäisevän toiminnan toteutumisessa.

Hyvinvoinnin haasteiden ja mahdollisuuksien varhaisessa tunnistamisessa on muutoksen potentiaali.

Kun järjestö- ja vapaaehtoistoimijat aktiivisesti reagoivat orastaviin muutoksiin ja heidän asiantunteudesta kuullaan ja hyödynnetään, kriisien ja pahoinvoinnin skaalautumista on mahdollista hidastaa tai jopa estää.

Järjestöjen ymmärrystä hyvinvoinnin katvealueilta – syrjään jäävistä tarpeista, pahoinvoinnilta suojaavista tekijöistä sekä käyttämättömistä hyvinvoinnin resursseista – kannattaa laajemmin hyödyntää,

kun yhteiskunnassa etsitään kestävästi hyvinvoinnin ratkaisuja.

Kentällä tarvitaan rohkaisua ajatella rakenteita ja toimintamalleja toisin sekä uskallusta olla siellä, missä ei vielä ole käyty. Ihmisten taito tulla yhteen, vaikuttaa yhteiseen hyvinvointiin ja ympäröiviin rakenteisiin on tulevaisuudessakin yhteiskunnan kestävyys ja selviytymisen selkäranka.

MITÄ AJATUKSIA TÄMÄ HERÄTTÄÄ?

MIHIN TOIMINTANNE VOISI LAAJENTUA TAI KASVAA, JOTTA SE LISÄISI HYVINVOINTIA VIELÄ VARHAISEMMASSA VAIHEESSA?

”Kentällä tarvitaan rohkaisua ajatella rakenteita ja toimintamalleja toisin sekä uskallusta olla siellä, missä ei vielä ole käyty.”

Yhteisen hyvän tekemisen kenttä laajenee – ”Työ voi olla uusi vapaaehtoisuuden muoto”

11

Hyvän tekemisen eetos on jo levinnyt järjestö- ja vapaaehtoisuuskentän ulkopuolelle: trendeiksi nousevat yhteiskunnalliset yritykset, yhteiskunnallinen vastuullisuus sekä esimerkiksi yritysvapaaehtoisuus osana vahvempaa vastuullisuuslinjaa ja kestävästä kehitystä.

Hyvän tekemisen ja vastuullisuuden leviäminen yli sektorien rajojen haastaa perinteisiä järjestöjä niiden perinteisillä toimialoilla. Yrityksillä on ja tulee olemaan keskeinen rooli nykyistä kestävämmän maailman rakentamisessa.

Millaisen roolin järjestö- ja vapaaehtoisuuskenttä haluaa ottaa osana yhteiskuntavastuun laajenemisen kehityssuuntaa? Olemmeko yhteiskuntavastuun kriittisiä kirittäjiä vai pyrimmekö pitämään perinteisen toimintakenttämme omana reviiirinämme?

MITÄ AJATUKSIA TÄMÄ HERÄTTÄÄ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

”Yrityksillä on ja tulee olemaan keskeinen rooli nykyistä kestävämmän maailman rakentamisessa.”

Reilua siirtymää kestävään maailmaan ei voida toteuttaa ilman kansalaisyhteiskuntaa

12

Kattavalla ja aktiivisella kansalaistoiminnalla on mahdollista helpottaa kansalaisten siirtymistä kestävään muutokseen.

Oikeudenmukainen siirtymä kohti kestävämpää yhteiskuntaa onnistuu paremmin silloin, kun kansalaisilla on kattava ymmärrys muutoksesta ja sen tarpeellisuudesta.

Kestävyysmurroksessa onnistuminen on tulevien sukupolvien turva. Siksi kansalaistoimijoiden on otettava jatkossa vahvempi rooli osallisuuden vahvistamisen ohella myös kansalaisten ennakointiin liittyvän osaamisen kasvatamisessa.

Ketterään ja ratkaisukeskeiseen kansalaistoimijuuteen

tulisi jatkossa sisältyä vahvempi taito erilaisten vaihtoehtoisten kehityskulkujen ennakointiin sekä tulevaisuuden mahdollisuuksien hahmottamiseen osana kestävyysmurrosta.

Näin toimintaan olisi mahdollista kytkeä myös muuttuvien hyvinvointikäsitteiden tunnistaminen ja ratkaisut. Tämä vahvistaisi vapaaehtoistoiminnan roolia osana hyvinvoinnin ennakoivaa rakentamista.

”Ratkaisukeskeiseen kansalaistoimijuuteen tulisi jatkossa sisältyä vahvempi taito erilaisten vaihtoehtoisten kehityskulkujen ennakointiin.”

MITÄ AJATUKSIA TÄMÄ HERÄTTÄÄ?

MITEN VOIT AUTTAA OMAA YHTEISÖÄSI YMMÄRTÄMÄÄN KESTÄVYYSMURROSTA JA SIIHEN LIITTYVIÄ RATKAISUJA?

Moninaistuva yhteiskunta haastaa järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan toimintamallit

13

Moninaistuvassa maailmassa myös kohderyhmät ja tuen tarpeet moninaistuvat ja pirstaloituvat. Muutosilmioiden ja monimuotoistumisprosessien tunnistaminen ja uusiin toiminnan sekä tuen tarpeisiin vastaaminen kuuluu tulevaisuuskestävään järjestötoimintaan.

Yhteiskuntien ja yhteisöjen sosiaalinen, kulttuurinen ja kielellinen monimuotoisuus lisääntyy koko ajan. Aikaisemmin vahvat tai jopa ehdottomat normit ja elämän mallit kyseenalaistuvat ja niiden merkitys hiipuu.

Ihmisillä on kasvavissa määrin tilaa määrittää identiteettinsä, eikä yhteisöllisyys välttämättä perustu enää samanlaisuuteen.

Ajassa koros-

tuu tarve nähdä ihminen kokonaisuutena lokeroinnin sijaan: esimerkiksi yhä useampi nuori ei toivo tulevaisuutta kohdatuksi ja määritetyksi vain yhden ominaisuutensa kuten iän tai vamman kautta.

Monimuotoisuus muuttaa tapoja tunnistaa ihmisten erilaisia tarpeita ja toiveita toiminnan kehittämiseen ja olemassaolon määrittelyyn.

MITÄ AJATUKSIA TÄMÄ HERÄTTÄÄ?

KUINKA AVOIN YHTEISÖNNE ON MONINAISTUVALLE YHTEISKUNNALLE?

”Monimuotoisuus muuttaa tapoja tunnistaa erilaisia tarpeita ja toiveita toiminnan kehittämiseen ja olemassaolon määrittelyyn.”

Digitalisaation mahdollisuudet ovat yhä hyödyntämättä – järjestöjen tietojohdamisessa potentiaalia

14

Digitalisaation mahdollisuudet ovat vielä jääneet hahmottamatta ja hyödyntämättä järjestö- ja vapaaehtoiskentän tietojohdamisessa.

Järjestöjen toiminnasta on tarjolla vain vähän rakenteistettua tietoa, joka olisi viranomaisten, esim. sote-ammattilaisten hyödynnettävissä. Tiedon puute voi estää ammattilaisia tehokkaasti ohjaamasta asiakkaita järjestötoiminnan piiriin.

Teknologian ja digiympäristön hyödyntämisen mahdollisuuksien ymmärtäminen ovat ehtona toimivalle viranomaisyhteistyölle esimerkiksi hyvinvointialueilla. Järjestö- ja vapaaehtoistoimijat tuntevat kohderyhmänsä ja heidän tarpeensa hyvin, mutta ilman teknologian ja digitalisaation kehityksen ja mahdollisuuksien ymmärtämistä heidän on vaikea osallistua kohderyhmiensä digitaalisten palveluiden kehittämiseen.

Järjestöt ovat avainasemassa viemässä ajantasaista tietoa viranomaisille ja eri palvelujen tarjoajille.

Järjestö- ja vapaaehtoistoimijoiden on tärkeää kehittää ymmärrystä digitaalisuudesta ja digitalisaatiosta osana toimintaansa. Kyse ei ole vain kyvystä käyttää digilaitteita tai hyödyntää sosiaalista mediaa, vaan yhteisen ymmärryksen luomisesta teknologian laajasta kehityskaaresta ja sen mahdollisuuksien tunnistamisesta. On pohdittava, miten esim. tekoälyn kehitys muuttaa toimintaympäristöä?

MITÄ AJATUKSIA TÄMÄ HERÄTTÄÄ?

MILLAISET TEKNOLOGIAN KEHITYSKULUT LUOVAT TOIMINNALLENNE UUSIA MAHDOLLISUUKSIA?

”Kyse ei ole vain kyvystä käyttää digilaitteita tai hyödyntää sosiaalista mediaa, vaan yhteisen ymmärryksen luomisesta teknologian laajasta kehityskaaresta ja sen mahdollisuuksien tunnistamisesta.”

Turvallinen kansalaisvaikuttaminen vaatii digivalppautta

15

Kansalaisten matka osallisuuteen ja vaikuttamiseen on oltava turvallinen. Myös järjestö- ja vapaaehtoistoimijoiden on oltava valppaana uudenlaisten häirinnän muotojen äärellä.

Erilaiset informaatiovaikuttamisen keinot, maalittaminen ja vihapuhe voivat luoda varjoa niin yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistumisessa kuin toimimiseen kansalaisuustoiminnan kentällä.

Sananvapauden ja demokratian turvaamisen näkökulmasta on tärkeää, että järjestö- ja vapaaehtoistoimijoilla on riittävästi tietoa ja osaamista ymmärtää, ehkäistä ja ennakoida kehityskulkua, jotka heikentävät

ja kaventavat kansalaistoimintaan osallistumista tai tekevät siellä toimimisesta liian kuormittavaa.

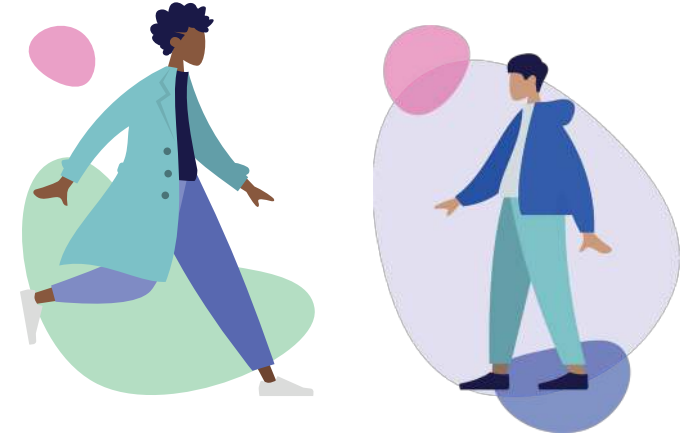
Huomiota ja tukea kaipaavat erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat, jotka ovat alttiimpia niin disinformaatiolle ja sen vaikutuksille kuin muille digimaailman lieveilmiöille.

MITÄ AJATUKSIA TÄMÄ HERÄTTÄÄ?

”Tukea kaipaavat erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat.”

Lisää pohdittava

MITKÄ HAVAINNOT OVAT TOIMINNALLENNE TÄRKEIMMÄT?

- 1) VERKOSTOJEN JOHTAMINEN JA VAPAAN OSALLISTUMISEN MAHDOLLISUUDET
- 2) SYSTEEMINEN VAPAAEHTOISUUS LISÄÄ VAIKUTTAVUUTTA – TAIOT ARJEN AJATTELUSSA MUUTOSLUOTTAMUKSEN KASVATAJANA
- 3) KATSE UUSIUTUMISEEN – JÄRJESTÖTOIMINNAN EDUNVALVONTA ON KESKITTYNYT PITKÄÄN RAHOITUKSEEN
- 4) KOETTU EPÄVARMUUS RAJOITTAÄ TULEVAISUUDEN VISIOINTIA
- 5) VAIKUTTAMISTA OSAAMISELLÄ – VAPAAEHTOISTOIMINTAA MUOTOILLAAN UUSIKSI ERILAISIA TAITOJA HYÖDYNTÄMÄLLÄ
- 6) NUOREMPIEN SUKUPOLVIEN OSAAMINEN JA TARPEET VOIVAT JÄÄDÄ KATVEESEEN NYKYISISTÄ VAPAAEHTOISUUDEN MALLEISTA
- 7) VAPAAEHTOISTOIMINNAN KOHTAAMISTEN UDELLEEN MUOTOILUT – AITOUS ON MYÖS DIGIÄ
- 8) SITOUTUMATTOMUUDEN HARHA- PITKÄJÄNTEISYYS TOIMINNAN ETEEN VOI OLLA TEKOJA, JOITA EI VIELÄ TUNNISTETA
- 9) MUKAAN KUTSUMINEN JA YHTEISET TAVOITTEET AUTTAVAT VAPAAEHTOISTOIMINNAN JÄRJESTÄMISESSÄ
- 10) VAPAAEHTOISTOIMINNAN SIIRTYMINEN VAIKEIDEN TILANTEIDEN HOIDOSTA EHKÄISEVÄN TOIMINNAN KASVATTAMISEEN
- 11) YHTEISEN HYVÄN TEKEMISEN KENTTÄ LAAJENEE – ”TYÖ VOI OLLA UUSI VAPAAEHTOISUUDEN MUOTO”
- 12) REILUA SIIRTYMÄÄ KESTÄVÄÄN MAAILMAAN EI VOIDA TOTEUTTAÄ ILMAN KANSALAIKYHTEISKUNTAÄ
- 13) MONINAISTUVA YHTEISKUNTA HAASTAA JÄRJESTÖ- JA VAPAAEHTOISTOIMINNAN TOIMINTAMALLIT
- 14) DIGITALISAATION MAHDOLLISUUDET OVAT YHÄ HYÖDYNTÄMÄTTÄ – JÄRJESTÖJEN TIETOJOHTAMISESSÄ POTENTIAALIA
- 15) TURVALLINEN KANSALAIKYVAIKUTTAMINEN VAATII DIGIVALPPAUTTA

**KUINKA HYVIN OLETTE HAVANTOIHIN JO VALMISTAUTUNEET?
MITKÄ OVAT VAHVUUDET, MISSÄ ON PARANNETTAVA?**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

MILLAISIA KEHITYSTOIMENPITEITÄ TARVITSETTE?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KEITÄ TARVITSETTE MUKAAN ASIAN EDISTÄMISEEN?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Olivatko havainnot hyödyksi? Mitä puuttui? Mihin haluat, että syvennymme seuraavaksi?

Laita meille palautetta ja viestiä <3

Mari Tähjä

tulevaisuusmuotoilija, projektipäällikkö

mari.tahja@kansalaisareena.fi

050 5671077

Anyara G. Wise

viestintäkoordinaattori

anyara.g.wise@kansalaisareena.fi

050 331 6999

www.kansalaisareena.fi

#kohtitulevaa